

اقتصاد کلان

سری کتابهای کمک آموزشی کارشناسی ارشد

مجموعه اقتصاد

مؤلف: محیا مومنی

سرشناسه	: مومنی، محیا
عنوان	: اقتصاد کلان
مشخصات نشر	: تهران: مشاوران صعود ماهان، ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری	: ۴۲۰ ص
فروست	: سری کتاب‌های کمک آموزشی کارشناسی ارشد
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۸-۷۳۵-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبای مختصر
یادداشت	: این مدرک در آدرس http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۸۹۱۲۱۳

نام کتاب: اقتصاد کلان

مؤلف: محیا مومنی

مدیر تولید محتوی: سمیه بیگی

ناشر: مشاوران صعود ماهان

نوبت و تاریخ چاپ: دوم / ۱۴۰۲

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴/۵۵۰/۰۰۰ ریال

شابک: ISBN ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۸-۷۳۵-۸

انتشارات مشاوران صعود ماهان: خیابان ولیعصر، بالاتر از تقاطع مطهری،
 روبروی قنادی هتل بزرگ تهران، جنب بانک ملی، پلاک ۲۰۵۰
 تلفن: ۴-۸۸۱۰۰۱۱۳

سخن ناشر

«ن والقلم و ما یسطرون»

کلمه نزد خدا بود و خدا آن را با قلم بر ما نازل کرد.

به پاس تشکر از چنین موهبت الهی، موسسه ماهان درصدد برآمده است تا در راستای انتقال دانش و مفاهیم با کمک اساتید مجرب و مجموعه کتب آموزشی خود برای شما داوطلبان ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد، گام موثری بردارد. امید است تلاش‌های خدمتگزاران شما در این موسسه پایه‌گذار گام‌های بلند فردای شما باشد. مجموعه کتاب‌های کمک آموزشی ماهان به‌منظور استفاده داوطلبان کنکور کارشناسی ارشد سراسری تالیف شده‌اند. در این کتاب‌ها سعی کرده‌ایم با بهره‌گیری از تجربه اساتید بزرگ و کتب معتبر داوطلبان را از مطالعه کتاب‌های متعدد در هر درس بی‌نیاز کنیم.

دیگر تالیفات ماهان برای سایر دانشجویان به‌صورت ذیل می‌باشد.

● **مجموعه کتاب‌های سوالات کنکور سراسری:** شامل کنکور کارشناسی ارشد چند سال اخیر به همراه پاسخ تشریحی می‌باشد که برای آشنایی با نمونه سوالات کنکور طراحی شده است. بدین‌وسیله از مجموعه اساتید، مولفان و همکاران محترم خانواده بزرگ ماهان که در تولید و به‌روزرسانی تالیفات ماهان نقش موثری داشته‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌نماییم. دانشجویان عزیز و اساتید محترم می‌توانند هرگونه انتقاد و پیشنهاد درخصوص تالیفات ماهان را از طریق سایت ماهان به آدرس Entesharatmahan@yahoo.com با ما در میان بگذارند.

موسسه آموزش عالی آزاد ماهان

سخن مؤلف

به نام خدا

در متن کتاب سعی شده است مطالبی که در چند سال اخیر در کنکور آزمایشی ارشد مورد تأکید بوده با شرح کافی آورده شود تا دانشجویان با درک مناسب از مطلب بتوانند آمادگی لازم را برای آزمون کسب کنند. همین مسأله در طراحی تست‌های تألیفی نیز مدنظر قرار داده شده است.

کتاب در دوازده فصل نوشته شده و در انتخاب سرفصل‌ها، توالی یادگیری و پیوستگی مطالب با توجه به استاندارد کتب اقتصاد کلان رعایت گردیده است. لازم است خواننده نیز در استفاده از کتاب همین توالی را رعایت نماید.

در انتهای هر فصل، سؤالات آزمون‌های سراسری و آزاد به همراه تست‌های تألیفی متنوع گنجانده شده تا دانشجویان عزیز بتوانند سطح درک خود از محتوای درسی را بیازمایند.

امید است جامعیت علمی کتاب بتواند به دانشجویان عزیز برای آمادگی هر چه بیشتر در آزمون کارشناسی ارشد کمک نماید.

محیا مومنی

۹	فصل اول: حساب‌های ملی و شاخص قیمت‌ها
۱۱	درآمد ملی و درآمد شخصی
۱۲	رابطه پس‌انداز - سرمایه‌گذاری
۱۵	شاخص‌های قیمت
۱۷	شاخص‌های قیمت متداول
۱۸	تبدیل متغیرهای اسمی به حقیقی
۱۹	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل اول
۳۸	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل اول
۴۵	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد فصل و پاسخنامه اول
۴۷	فصل دوم: الگوی درآمد - مخارج یا مدل خط ۴۵ درجه
۴۸	مفروضات مدل درآمد - مخارج و شرایط تاریخی این الگو
۴۹	تعادل در الگوی درآمد - مخارج
۵۰	مفهوم ضریب فزاینده
۵۱	استخراج ضریب فزاینده در الگوی درآمد - مخارج
۵۱	ضریب فزاینده الگوی دو بخشی
۵۲	ضریب فزاینده مخارج دولت و مالیات ثابت در الگوی سه‌بخشی
۵۶	ضریب فزاینده الگوی چهاربخشی
۵۷	تناقض یا معمای خست
۵۷	پایداری یا ناپایداری درآمد ملی
۵۹	بودجه دولت و مازاد بودجه اشتغال کامل
۶۱	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل دوم
۷۵	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل دوم
۸۲	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل دوم
۸۳	فصل سوم: تعادل بازار پول و کالا (دستگاه IS-LM)
۸۴	تعادل در بازار کالا
۸۶	تعادل در بازار پول
۸۹	تغییر حجم پول
۸۹	تغییر سطح قیمت‌ها
۹۰	میزان انتقال افقی یا عمودی منحنی LM
۹۰	تعادل هم‌زمان بازار پول و کالا
۹۲	ساز و کار انتقال سیاست پولی
۹۲	هم‌سازی پولی
۹۳	ضریب فزاینده بودجه متوازن در الگوی سه‌بخشی

۹۳	اثرگذاری سیاست مالی در حد کینزی
۹۳	اثرگذاری سیاست پولی در حد کینزی
۹۵	اثرگذاری سیاست مالی در حد کلاسیک‌ها
۹۵	اثرگذاری سیاست پولی در حد کلاسیک‌ها
۹۶	شیب IS و تأثیرگذاری سیاست مالی
۹۶	شیب IS و تأثیرگذاری سیاست پولی
۹۶	شیب LM و تأثیرگذاری سیاست مالی
۹۷	شیب LM و تأثیرگذاری سیاست پولی
۹۷	تابعیت عرضه پول از نرخ بهره
۹۸	عوامل تأثیرگذار بر مصرف مستقل از درآمد
۹۸	۱- اثر ثروت و نرخ بهره
۹۹	۲- اثر تراز حقیقی
۹۹	۳- اثر پیگو
۱۰۱	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل سوم
۱۱۹	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل سوم
۱۳۱	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد فصل و پاسخنامه سوم
۱۳۳	فصل چهارم: تحلیل اقتصاد کلان باز در دستگاه IS-LM
۱۳۴	معرفی مفاهیم محوری
۱۳۵	سیاست‌های پولی و مالی در اقتصاد باز بدون احتساب حساب سرمایه
۱۳۶	سیاست مالی در نظام نرخ ارز ثابت
۱۳۷	سیاست مالی در نظام نرخ ارز شناور
۱۳۷	سیاست پولی در نظام نرخ ارز شناور
۱۳۹	سیاست پولی و مالی در نظام نرخ ارز ثابت
۱۴۰	سیاست پولی و مالی با فرض نظام نرخ ارز شناور و تحرک کامل سرمایه
۱۴۵	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل چهارم
۱۵۳	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل چهارم
۱۶۱	فصل پنجم: تقاضای کل
۱۶۲	معادله منحنی تقاضای کل
۱۶۳	استخراج نموداری منحنی تقاضا
۱۶۵	انتقال منحنی تقاضای کل
۱۶۵	سیاست مالی و انتقال منحنی تقاضای کل
۱۶۶	سیاست پولی و انتقال منحنی تقاضای کل
۱۶۷	اثر پیگو و شیب منحنی تقاضای کل
۱۶۸	اثر نرخ بهره (اثر ثروت) و شیب منحنی تقاضای کل
۱۶۸	اثر نقدینگی و شیب منحنی تقاضای کل
۱۷۰	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل پنجم
۱۷۶	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل پنجم
۱۸۱	فصل ششم: بررسی بازار کار و عرضه کل
۱۸۲	تابع تولید
۱۸۲	بازار کار
۱۸۶	تعادل بازار کار
۱۸۷	وضع کف دستمزد

۱۸۹	منحنی عرضه کل اقتصاد
۱۸۹	استخراج منحنی عرضه کل کینزی‌ها
۱۹۰	استخراج منحنی عرضه کل کلاسیکی
۱۹۱	استخراج منحنی عرضه کل عمومی
۱۹۲	شیب منحنی عرضه کل
۱۹۳	اثر وضع کف دستمزد بر شیب منحنی عرضه کل
۱۹۳	عوامل تأثیرگذار بر جایگاه منحنی عرضه کل
۱۹۷	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل ششم
۲۰۳	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل ششم
۲۰۷	فصل هفتم: تعادل عرضه و تقاضای کل
۲۰۸	تعادل الگوی عرضه و تقاضای کل
۲۰۸	ضریب فزاینده الگوی عرضه و تقاضای کل
۲۰۹	سیاست مالی در الگوی عرضه و تقاضای کل
۲۱۰	شیب منحنی عرضه و اثر محدودکننده قیمت
۲۱۱	سیاست پولی در الگوی عرضه و تقاضای کل
۲۱۲	اثر تغییرات نهاده‌ها و ساختار طرف عرضه بر تعادل الگوی عرضه و تقاضا
۲۱۲	اثر تلاش مردم و ارتقای فرهنگ کار
۲۱۳	نزاع کلاسیک‌ها و کینزی‌ها در مورد دام نقدینگی
۲۱۳	انتظارات عقلایی و بی‌تأثیری سیاست‌های طرف تقاضا
۲۱۴	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل هفتم
۲۲۱	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل هفتم
۲۲۷	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل هفتم
۲۲۹	فصل هشتم: منحنی فیلیپس
۲۳۰	تحلیل اولیه منحنی فیلیپس
۲۳۱	تحلیل نظری منحنی فیلیپس
۲۳۳	رابطه تورم و بیکاری در کوتاه‌مدت و بلندمدت
۲۳۵	سیاست مالی انبساطی در چارچوب منحنی فیلیپس بلندمدت
۲۳۶	انتظارات عقلایی و منحنی فیلیپس
۲۳۶	شوک عرضه
۲۳۷	کاهش دادن تورم
۲۳۹	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل هشتم
۲۴۵	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل هشتم
۲۵۳	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل هشتم
۲۵۵	فصل نهم: نظریه‌های مصرف
۲۵۶	نظریه مصرف کینز
۲۵۷	نظریه درآمد نسبی دوزنبری
۲۵۸	نظریات جدید در مورد مصرف
۲۶۰	نظریه چرخه زندگی آندو - مودیگلیانی
۲۶۳	نظریه درآمد دائمی فریدمن
۲۶۶	تابع مصرف کالدور
۲۶۸	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل نهم

۲۷۵	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل نهم
۲۸۴	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل نهم
۲۸۵	فصل دهم: سرمایه‌گذاری
۲۸۶	مفهوم سرمایه‌گذاری و انواع آن
۲۸۶	شرایط تحقق سرمایه‌گذاری
۲۸۷	مبنای تصمیم سرمایه‌گذاری و هدف آن
۲۸۹	الگوهای نظری سرمایه‌گذاری
۲۸۹	سرمایه‌گذاری و نرخ بهره
۲۹۱	نظریه یا اصل شتاب
۲۹۳	نظریه نئوکلاسیک سرمایه‌گذاری
۲۹۵	نظریه Q توبین در مورد سرمایه‌گذاری
۲۹۵	سیاست‌های پولی، مالی و سرمایه‌گذاری
۲۹۷	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل دهم
۳۰۵	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل دهم
۳۱۲	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل دهم
۳۱۳	فصل یازدهم: تقاضای پول
۳۱۴	تعریف پول و وظایف آن
۳۱۵	نظریه تقاضای پول کلاسیک‌ها یا مکتب کمبریج
۳۱۶	نظریه تقاضای پول کینز
۳۱۶	تابع تقاضای فرد برای پول
۳۱۸	اثر ثروت در تقاضای پول
۳۱۸	نظریه تقاضای سفته‌بازی توبین
۳۲۳	نظریه تقاضای معاملاتی بامول - توبین
۳۲۵	نظریه تقاضای پول فریدمن
۳۲۷	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل یازدهم
۳۳۱	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل یازدهم
۳۳۸	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل یازدهم
۳۳۹	فصل دوازدهم: عرضه پول
۳۴۰	پایه پولی یا پول پر قدرت
۳۴۲	ضریب فزاینده پولی
۳۴۵	تابعیت عرضه پول از نرخ بهره
۳۴۵	انتخاب هدف میانی
۳۴۷	سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی و پاسخنامه فصل دوازدهم
۳۵۱	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل دوازدهم
۳۵۵	سؤالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل دوازدهم
۳۵۶	ضمیمه - تورم
۳۶۲	سؤالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه سال ۹۵ الی ۱۴۰۲
۴۲۰	منابع

فصل اول

حساب‌های ملی و شاخص قیمت‌ها

- ◆ روش ارزش افزوده
- ◆ روش مخارج یا تولید
- ◆ روش مصارف درآمد
- ◆ درآمد ملی و درآمد شخصی
- ◆ رابطه پس‌انداز - سرمایه
- ◆ جریان دایره‌وار تولید و درآمد
- ◆ شاخص‌های قیمت
- ◆ شاخص‌های قیمت متداول
- ◆ تبدیل متغیرهای اسمی به حقیقی

حساب‌های ملی و شاخص قیمت‌ها

موضوعیت مباحث اقتصاد کلان، با بروز کمبود تقاضای موثر آغاز شد که به دنبال آن، سازو کار خودکار تعادلی در سطح کلان و در مواردی هم در اقتصاد خرد، دچار اختلال و عدم تعادل‌های زیادی شد. لذا مدیریت طرف تقاضای اقتصاد، جایگاه ویژه‌ای پیدا کرد. بنابراین، بررسی و مدیریت تقاضا مستلزم بررسی وضعیت تولید ناخالص ملی به عنوان تقاضای کل موجود و اجزای آن است. بنابراین، حساب‌های ملی که در چارچوب آن، تولید و درآمد ناخالص ملی و اجزای آن بررسی می‌شود، به عنوان اولین مبحث اقتصاد کلان مطرح می‌گردد که در این فصل به آن پرداخته می‌شود.

هدف اولیه اقتصاد کلان تامین تقاضای موثر است. لذا ما تنها به ابعادی از حساب‌های ملی و تولید ناخالص ملی و اجزای آن توجه می‌کنیم که به مدیریت تقاضای کل مربوط است.

تولید ناخالص ملی (GNP) عبارت است از مجموع ارزش پولی کالاها و خدمات نهایی تولیدشده و مبادله‌شده در اقتصاد ملی کشور طی یک دوره زمانی معین (معمولاً یک‌ساله).

تولید ناخالص ملی معمولاً به سه روش ارزش افزوده، تولید یا هزینه و روش درآمدی محاسبه می‌گردد.

۱- روش ارزش افزوده: ارزش افزوده همان ارزش اقتصادی اضافه‌شده و تولیدشده در یک دوره معین است و برای محاسبه آن باید ارزش تولیدی محصول نهایی را از ارزش مواد اولیه، ملزومات و کالاهای نیم‌ساخته به‌کار رفته در تولید کسر نمود.

از جمع ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی، تولید ناخالص داخلی به قیمت عوامل (GDP_f) به‌دست می‌آید که البته در حساب‌های ملی ایران برای رسیدن به آن، عبارتی به‌نام کارمزد احتسابی از جمع ارزش افزوده بخش‌ها کسر می‌شود. حال اگر معادل کل خالص مالیات غیرمستقیم را به آن اضافه کنیم، تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار (GDP_m) به‌دست خواهد آمد.

$$GDP_f + NIT = GDP_m$$

نکته: به ازای مالیات غیرمستقیم در GDP_f ، یک بار منظور و محاسبه شده است و در GDP_m دو بار.

نکته: برای رسیدن به تولید ناخالص ملی باید خالص درآمد عوامل تولید از خارج را به تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار (GDP_m) اضافه نمود.

۲- روش تولید یا هزینه: در این روش با محاسبه مخارج انجام‌شده در اقتصاد به‌عنوان تقاضای کل ایجادشده، تولید ناخالص ملی به قیمت بازار محاسبه می‌شود.

$$GNP = C + I + G + X - M$$

درواقع این رابطه گویای آن است که مقدار GNP در شرایط کمبود تقاضای موثر معادل مخارج و تقاضای کل است.

نکته: در حساب‌های ملی، C، بیانگر مخارج مصرفی و مصرف است؛ درواقع در چارچوب نمونه بزرگ و در پرتو اعداد بزرگ، مخارج مصرفی و مصرف با هم برابر می‌شوند.

نکته: چه در بودجه عمومی دولت و چه در بودجه شرکت‌های دولتی، تمام پرداخت‌های انتقالی و کمک‌های رفاهی و همچنین بهره‌های پرداختی بابت بدهی سال‌های قبل نباید در محاسبه GNP محاسبه و منظور شود.

نکته: صادرات و واردات شامل کالاها، خدمات فنی - مهندسی و خدمات سرمایه است.

۳- روش درآمدی: رابطه GNP برحسب اجزای درآمدی عبارت است از:
 $GNP = y = C + S + T$
 که در آن C بخشی از درآمد ناخالص ملی است که مصرف شده، T بخشی از درآمد جامعه است که در یک سال معین به‌عنوان مالیات به دولت پرداخت شده و S بخشی از درآمد مذکور است که پس‌انداز شده است. در این روش تولید ناخالص ملی به قیمت بازار محاسبه خواهد شد.

درآمد ملی و درآمد شخصی

درآمد ملی، کلیه درآمدهایی است که به افراد جامعه در ازای شرکت مستقیم عوامل تولید آنها در طول سال موردنظر تعلق می‌گیرد و به شکل زیر به دست می‌آید:

GNP_m	تولید ناخالص ملی به قیمت بازار کسر می‌شود:
D	استهلاک سرمایه کل
NNP_m	تولید خالص ملی به قیمت بازار کسر می‌شود:
IT	مالیات غیرمستقیم کسر می‌شود:
TR_F	پرداخت‌های انتقالی بنگاه‌ها به مردم به اضافه:
<u>SUB</u>	<u>یارانه پرداختی دولت به بنگاه‌ها</u>
NI	درآمد ملی

جدول ۱-۱

درآمد ملی خود شامل ۵ جزء اصلی است:
 حقوق و دستمزد، درآمد مالکانه، خالص بهره، درآمد اجاره‌ای اشخاص و سود شرکت‌ها.
 سود شرکت‌ها خود شامل سه جزء است، مالیات بر سود، سود سهام تقسیم‌شده و سود تقسیم‌نشده.
 درآمد شخصی کلیه درآمدهایی است که در یک سال معین به آحاد جامعه پرداخت می‌شود، چه در ازای شرکت مستقیم عوامل تولید آنها در تولید یا در ازای امری دیگر؛ لذا برای رسیدن از درآمد ملی به درآمد شخصی، باید کلیه درآمدهایی که در ازای شرکت مستقیم عوامل تولید جامعه به آنها تعلق می‌گیرد اما به هر دلیل به آنها پرداخت نشده کسر شود و کلیه درآمدها و دریافتی‌های افراد که پرداخت آنها در ازای شرکت مستقیم افراد در امر تولید نبوده نیز باید اضافه گردد.
 در جدول ضمیمه نحوه رسیدن به درآمد شخصی و درآمد شخصی قابل تصرف از درآمد ملی نشان داده شده است:

حقوق و دستمزد	} درآمد ملی
درآمد مالکانه	
خالص بهره	
درآمد اجاره‌ای اشخاص	
سود شرکت‌ها	
- مالیات بر سود شرکت‌ها	
- سود تقسیم‌نشده	
- پرداخت بیمه‌های اجتماعی	
+ پرداخت‌های انتقالی دولت به مردم	

$$\left. \begin{array}{l} \text{خالص بهره پرداختی دولت به مردم} \\ \text{+ تعدیل بهره‌ای} \\ \text{بهره‌ای که مصرف‌کنندگان به بنگاه‌ها و فروشگاه‌ها می‌پردازند.} \end{array} \right\} \\
 \frac{\text{+ پرداخت‌های انتقالی بنگاه‌ها به مردم}}{\text{درآمد شخصی}} \\
 \frac{\text{- پرداخت‌های مالیاتی شخصی}}{\text{درآمد قابل تصرف شخصی}}$$

جدول ۱-۲

رابطه پس‌انداز - سرمایه‌گذاری

بر اساس تبیین درآمدی و هزینه‌ای تولید ناخالص ملی، می‌توان رابطه GNP را به صورت زیر نوشت:

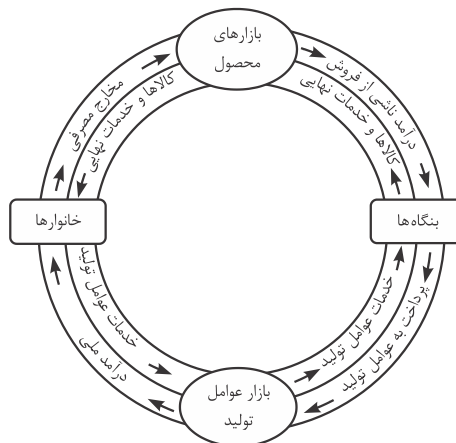
$$C + S + T = GNP = C + I + G + (X - M)$$

$$S - I = (G - T) + (X - M)$$

حال اگر این رابطه را بازنویسی کنیم، داریم:

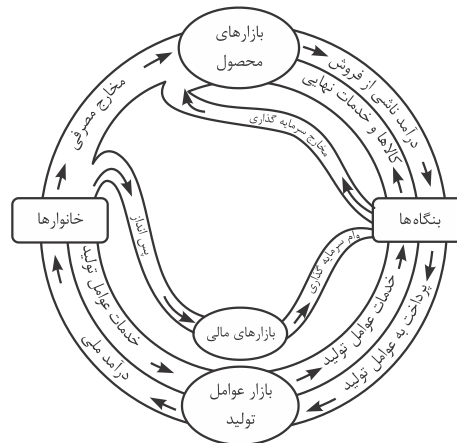
جریان دایره‌وار تولید و درآمد

اقتصادی ساده را در نظر بگیرید که تنها از بنگاه‌ها و خانوارها تشکیل شده است؛ خانوارها حق استفاده از زمین، خدمات نیروی کار، خدمات سرمایه و خدمات کارآفرینی خود را از طریق بازار عوامل تولید به بنگاه‌ها می‌فروشند. بنگاه‌ها نیز با استفاده از عوامل تولید، کالا و خدمات تولید کرده و در بازار محصول به فروش می‌رسانند و معادل این درآمد را از طریق بازار عوامل تولید به عنوان اجاره، دستمزد، بهره و سود به خانوارها می‌دهند و خانوارها با دریافت این درآمدها، آنها را در بازار محصول صرف خرید کالا و خدمات می‌کنند. در این اقتصاد ساده، فرض بر این است که همه کالاهایی که تولید می‌شوند، مصرف شده و خانوارها همه درآمدهای اکتسابی خود را خرج می‌کنند.

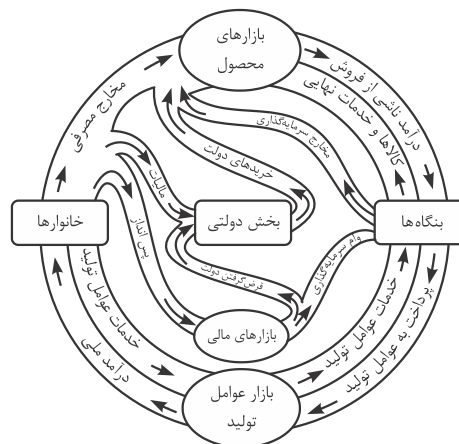
نمودار ۱-۱

حال اقتصاد ساده‌ای را در نظر بگیرید که در آن خانوارها بخشی از درآمد خود را پس‌انداز می‌کنند و بنگاه‌ها هم با قرض گرفتن از خانوارها، بخشی از کالاهای تولیدشده را سرمایه‌گذاری می‌کنند. در این اقتصاد، خانوارها عوامل تولید خود را از طریق بازار عوامل تولید به بنگاه‌ها عرضه می‌کنند و بنگاه‌ها با استفاده از این عوامل به تولید کالاها و خدمات پرداخته و آنها را در بازار محصول می‌فروشند و معادل درآمد فروش خود را از طریق بازار عوامل تولید به عنوان اجاره، دستمزد، بهره و سود به خانوارها می‌دهند. خانوارها بخشی از این درآمد را صرف خرید کالا و خدمات کرده و مابقی را به صورت سپرده نزد موسسات مالی می‌گذارند و موسسات مذکور هم این وجوه را به بنگاه‌ها وام می‌دهند. بنگاه‌ها این وجوه را به منظور سرمایه‌گذاری صرف خرید کالاهای سرمایه‌ای می‌کنند.

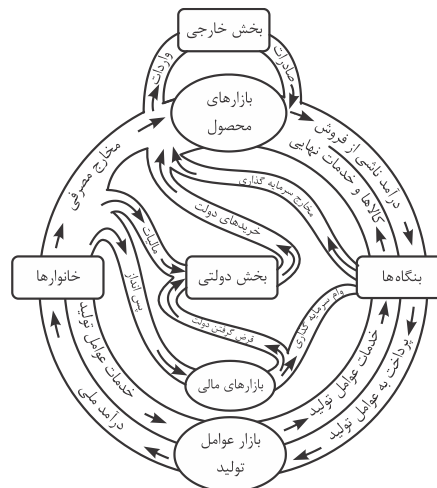
نمودار ۱-۲

حال اقتصادی را در نظر می‌گیریم که در آن علاوه بر خانوارها و بنگاه‌ها، بخش دولتی هم حضور دارد. در این اقتصاد خانوارها، حق استفاده از زمین، خدمات نیروی کار، خدمات سرمایه و خدمات کارآفرینی خود را از طریق بازار عوامل تولید به بنگاه‌ها می‌فروشند و بنگاه‌ها نیز با استفاده از این عوامل به تولید کالا و خدمات می‌پردازند و پس از فروش آنها، معادل درآمد فروش خود را از طریق بازار عوامل تولید به‌عنوان اجاره، دستمزد، بهره و سود (درآمد ملی) به خانوارها می‌دهند. خانوارها بخشی از این درآمد را صرف خرید کالاها و خدمات می‌کنند، بخشی را به‌عنوان مالیات به دولت داده و مابقی را به‌عنوان پس‌انداز به موسسات مالی می‌دهند. موسسات مالی نیز بخشی از این وجوه پس‌انداز شده را جهت تأمین کسری بودجه دولت، به دولت قرض می‌دهند و بخش دیگر را به‌عنوان وام به بنگاه‌ها پرداخت می‌نمایند. دولت نیز با این قرض و مالیات‌های کسب‌شده، از طریق بازار، کالاها و خدمات مورد نیاز خود را خریداری می‌کند و بنگاه‌ها هم سایر کالاهای مصرف‌نشده را به‌عنوان کالاهای سرمایه‌ای جهت سرمایه‌گذاری از بازار محصول خریداری می‌کنند. به این اقتصاد، اقتصاد ۳ بخشی گفته می‌شود.

نمودار ۱-۳

و بالاخره اقتصادی را در نظر بگیرید که در آن علاوه بر بنگاه‌ها، خانوارها و دولت، بخش خارجی نیز حضور دارد؛ در این شرایط خانوارها بخشی از درآمد حاصل از فروش عوامل تولید خود به بنگاه‌ها را صرف خرید کالاهای مصرفی از داخل و خارج می‌کنند. دولت نیز با استفاده از قرض و درآمدهای مالیاتی خود، کالاها و خدمات مورد نیاز خود را از داخل و خارج خریداری می‌کند و بنگاه‌ها هم با استفاده از وام و وجوه پس‌اندازی خود (شامل سود تقسیم‌نشده و استهلاک) از طریق بازار داخلی و خارجی، کالاهای صادرنشده و مصرف‌نشده توسط خانوارها و دولت را به‌عنوان سرمایه‌گذاری خریداری می‌کنند. به این اقتصاد، اقتصاد ۴ بخشی گفته می‌شود.

نمودار ۴-۱

نکته: باید در نظر داشت که این مدل‌ها، ساده‌سازی شده‌اند و تمام جزئیات اقتصاد را نشان نمی‌دهند.

نکات: پیرامون حساب‌های ملی

- ۱) تولید ملی تنها شامل ارزش کالاها و خدمات است نه ارزش کالاها و خدمات واسطه و مواد اولیه
- ۲) پدیده‌های مضر اجتماعی و اقتصادی مانند آلودگی هوا، جرم و جنایت و... به‌عنوان یک مقوله منفی در محاسبه GNP لحاظ نمی‌شود اما هزینه‌های مقابله با این پدیده‌ها در GNP منظور می‌گردد.
- ۳) در محاسبه تولید ملی، ارزش کالاها و خدمات غیرقانونی مانند مواد مخدر، مشروبات، پول شویی و... وارد نمی‌شود.
- ۴) در محاسبه تولید ملی، خرید و فروش دارائی‌هایی مانند ارز، اوراق قرضه، سهام و کالاهای دست دوم محاسبه نمی‌شود؛ اما هزینه‌های دلالتی آنها مورد احتساب قرار می‌گیرد.
- ۵) در حساب‌های ملی معادل ارزش کالای خود مصرفی کشاورزان و همچنین معادل ارزش اجاره‌بهای املاک مورد استفاده مالک مورد محاسبه قرار می‌گیرد اما ارزش کار زنان خانوار مورد احتساب قرار نمی‌گیرد.
- ۶) در بحث حساب‌های ملی به ترکیب سرمایه‌ها و وضعیت سرمایه اجتماعی و انسانی توجه چندانی نمی‌شود و بیشتر سرمایه‌های فیزیکی انعکاس و حضور دارند.
- ۷) توزیع درآمد و رفاه اجتماعی در حساب‌های ملی منظور نمی‌شود. اینکه درآمد ملی چگونه میان عوامل مختلف تولید، توزیع می‌شود و عوامل کارو سرمایه چگونه از محصول ملی بهره‌مندی می‌شوند، در اینجا بحث نمی‌شود. در واقع، نه توزیع تابعی درآمد و نه توزیع مقداری درآمد، هیچکدام مورد توجه قرار نمی‌گیرند

شاخص‌های قیمت و تبدیل مقادیر اسمی به مقادیر حقیقی

آنچه تاکنون محاسبه کردیم عبارت بود از مقادیر اسمی GNP و اجزای آن که انعکاسی است از تغییرات قیمت کالاها و خدمات و تغییرات مقدار آنها. بنابراین برای مقایسه این ارقام باید آنها را به کمک تعدیل‌کننده‌های مناسب، برحسب مقادیر حقیقی بیان کنیم. تغییرات ایجاد شده در GNP هم ناشی از تغییر قیمت‌ها ناشی از تغییر مقادیر است. اما آنچه به عنوان یک معیار ساده ا میزان برآورده شدن خواسته‌های افراد یک کشور اهمیت دارد، فقط مقادیر تولید شده است و تغییر قیمت‌ها باعث تغییر در میزان برآورده شدن خواسته‌ها نمی‌گردد. پس اگر تغییرات قیمت را از تغییرات GNP خارج نماییم، آنچه باقی میماند تغییرات ایجاد شده در مقادیر است. لازم به ذکر است که اگر GNP که تا کنون معرفی کرده‌ایم و به GNP اسمی معروف است را به متوسط نسبت قیمت‌ها تقسیم کنیم، آنچه باقی می‌ماند. GNP خالص شده از تغییرات قیمت‌ها است و به GNP حقیقی معروف است. در این میان تشخیص تغییرات مقداری کالاها و خدمات بسیار اهمیت دارد و برای رفع واحد پولی باید یکی از سال‌ها را به‌عنوان سال مبنا

یا پایه برای مقایسه در نظر بگیریم. شاخص قیمت به‌عنوان میانگین وزنی نسبت قیمت کالاهای جزء شاخص در سال مورد نظر به قیمت همان کالاها در سال پایه تعریف می‌شود و در ادامه پس از ذکر یک مثال به بررسی مهم‌ترین آنها می‌پردازیم:

مثال: در یک اقتصاد تنها چهار نوع کالا تولید و مصرف می‌شود که اطلاعات آن به شرح زیر است:

شرح	سال ۸۸		سال ۸۹		سال ۹۰	
	مقدار	قیمت	مقدار	قیمت	مقدار	قیمت
کالای A	۱۰	۲۰	۱۰	۳۰	۱۲	۵۰
کالای B	۲۵	۱۰	۲۷	۱۰	۳۵	۱۵
کالای C	۵	۳۰	۶	۴۰	۷	۵۰
کالای D	۱۵	۲۵	۱۶	۳۰	۱۸	۴۰

همان‌گونه که گفته شد شاخص‌ها به‌نوعی میانگین وزنی‌اند و اعداد شاخص عمدتاً در انتخاب وزن برای نسبت قیمت هر کالا با هم اختلاف دارند. در این خصوص دو عدد شاخص مشهور وجود دارد و در ادامه برخی شاخص‌های رایج را بررسی می‌کنیم.

۱ - شاخص لاسپیرز

این شاخص از وزن‌هایی استفاده می‌کند که در طول زمان ثابت هستند و این وزن‌ها برای هر کالا برابر است با سهم آن کالا در

$$L = \frac{\sum P_{it} \cdot Q_{it}}{\sum P_{it} \cdot Q_{it}} \times 100$$

مخارج کل در سال پایه:

درواقع برای محاسبه شاخص لاسپیرز، قیمت سال جاری را در مقدار سال پایه ضرب کرده و بر قیمت و مقدار سال پایه تقسیم می‌کنیم. در مثال ذکر شده داریم:

$$L_{88} = \frac{(20 \times 10) + (10 \times 25) + (30 \times 5) + (25 \times 15)}{(20 \times 10) + (10 \times 25) + (30 \times 5) + (25 \times 15)} \times 100 = 100$$

$$L_{89} = \frac{(30 \times 10) + (10 \times 25) + (40 \times 5) + (30 \times 15)}{(20 \times 10) + (10 \times 25) + (30 \times 5) + (25 \times 15)} \times 100 = 123$$

$$L_{90} = \frac{(50 \times 10) + (15 \times 25) + (50 \times 5) + (40 \times 15)}{(20 \times 10) + (10 \times 25) + (30 \times 5) + (25 \times 15)} \times 100 = 176$$

شاخص لاسپیرز نشان می‌دهد که برای خرید همان مقدار کالا و خدمات مصرفی سال پایه، در هر سال دلخواه چقدر هزینه باید پرداخت نمود و می‌توان فرمول آن را به این شکل نیز نوشت:

$$L = \sum_{i=1}^n w_i \left(\frac{P_{it}}{P_i} \right)$$

که در آن وزن‌ها، همان سهم هر کالا در مخارج سال پایه است.

نکته: در شاخص‌های قیمت مبتنی بر روش لاسپیرز تورش به‌سمت بالا وجود دارد و رشد متوسط قیمت‌ها بیش از حد واقعی آن نشان داده می‌شود. لذا اگر درآمد اسمی خانوارها متناسب با شاخص قیمت کالاها و خدمات که براساس روش لاسپیرز محاسبه می‌شود، افزایش یابد. وضعیت رفاهی آنها افزایش می‌یابد. توضیح آنکه در طول سالیان متمادی، قیمت کالاها به یک نسبت افزایش نمی‌یابد و مردم با لحاظ اثر جانشینی، کالایی که قیمت آن بالنسبه کمتر افزایش یافته است را بیشتر از کالاهایی که بالنسبه قیمت آنها بیشتر افزایش یافته، مصرف می‌کنند و لذا وزن کالاهای گروه اول افزایش و وزن کالاهای گروه دوم کاهش خواهد یافت، این درحالی است که وزن همه کالاها در شاخص لاسپیرز ثابت و براساس مصرف در سال پایه در نظر گرفته می‌شود.

۲- شاخص پاشه

این شاخص از مقادیر سال جاری به عنوان وزن استفاده می‌کند و نشان می‌دهد که اگر بخواهیم سبد مصرفی سال مورد نظر را خریداری کنیم چه مقدار هزینه آن نسبت به سال پایه بالاتر است.

$$P = \frac{\sum P_{it} \cdot Q_{it}}{\sum P_i \cdot Q_{it}} \times 100$$

در مثال ذکر شده داریم:

$$P_{\lambda\lambda} = \frac{(20 \times 10) + (10 \times 25) + (30 \times 5) + (25 \times 15)}{(20 \times 10) + (10 \times 25) + (30 \times 5) + (25 \times 15)} \times 100 = 100$$

$$P_{\lambda\eta} = \frac{(30 \times 10) + (10 \times 27) + (40 \times 6) + (30 \times 16)}{(20 \times 10) + (10 \times 27) + (30 \times 6) + (25 \times 16)} \times 100 = 123$$

$$P_{\eta\circ} = \frac{(50 \times 12) + (15 \times 35) + (50 \times 7) + (40 \times 18)}{(20 \times 12) + (10 \times 35) + (30 \times 7) + (25 \times 18)} \times 100 = 170$$

می‌توان فرمول شاخص پاشه را به این شکل نوشت:

$$P = \sum_{i=1}^n w_{it} \left(\frac{P_{it}}{P_i} \right)$$

که در آن وزن‌ها همان سهم هر کالا از مخارج روی کالا در دوره جاری (برحسب قیمت‌های سال پایه) است. **نکته:** در شاخص پاشه به این علت که از مقادیر سال جاری استفاده شده است، تورش کم‌گویی و برآورد کمتر از حد وجود دارد؛ زیرا تغییر وزن‌ها را که نشان‌دهنده درجه‌ای از جانشین کردن کالاهای بالنسبه ارزان به جای کالاهای بالنسبه گران است منعکس نمی‌کند. باید توجه داشت که تغییر وزن‌ها، نشان‌دهنده درجه‌ای از جانشین کردن کالاهای بالنسبه ارزان به جای کالاهای بالنسبه گران است.

۳- شاخص فیشر

با توجه به اینکه افزایش قیمت‌ها توسط شاخص لاسپیرز بیشتر از حد و توسط شاخص فیشر کمتر از حد برآورد می‌شود، فیشر میانگین هندسی آنها را مدنظر قرار داد:

$$F = \sqrt{L_t \cdot P_t}$$

برای مثال ذکر شده، شاخص فیشر عبارت است از:

$$F_{\lambda\lambda} = \sqrt{L_{\lambda\lambda} \times P_{\lambda\lambda}} = 100$$

$$F_{\lambda\eta} = \sqrt{123 \times 122} = 122/49$$

$$F_{\eta\circ} = \sqrt{176 \times 170} = 172/97$$

لازم به ذکر است که در محاسبه شاخص‌ها باید هزینه جمع‌آوری اطلاعات آماری و قابلیت دسترسی به آمارها هم مورد توجه باشد. در شاخص لاسپیرز، برای محاسبه شاخص در سال‌های متمادی به اطلاعات آماری کم‌تری نیاز است تا شاخص پاشه، زیرا در شاخص لاسپیرز برای همه سال‌ها، آمار قیمت‌ها و مقادیر سال پایه و قیمت‌های سال مورد نظر مورد نیاز است اما در شاخص پاشه، آمار قیمت‌ها و مقادیر هر سال مورد نظر و قیمت‌های سال پایه مورد نیاز است و لذا، در هر سال جدید باید علاوه بر جمع‌آوری آمار قیمت‌ها، آمار مقادیر آن سال را هم جمع‌آوری کرد. بنابراین، در اقتصادهایی که هزینه جمع‌آوری آمار و اطلاعات بالا است، استفاده از شاخص پاشه در اولویت قرار ندارد. اگرچه این معیار اصلی انتخاب شاخص‌ها نیست.

شاخص‌های قیمت متداول

هر یک از این شاخص‌ها، تقریباً برای اهداف تا حدی متفاوت است.

۱- شاخص قیمت مصرف‌کننده (CPI)

این شاخص قیمت یک سبد متوسط نوعی کالا که توسط مصرف‌کنندگان خریداری می‌شود را اندازه‌گیری می‌کند. برای محاسبه این شاخص از روش محاسبه لاسپیرز با وزن‌های ثابت استفاده می‌شود و قیمت‌های جمع‌آوری شده برای محاسبه این شاخص، قیمت خرده‌فروشی است.

شاخص قیمت مصرف‌کننده نیز مانند شاخص لاسپیرز به‌علل زیر تغییرات قیمت را بیش از حد برآورد می‌کند:

الف) تورش جانشینی کالا: که عبارتست از ثابت فرض کردن وزن‌های سال پایه و عدم لحاظ اثر جانشینی

ب) تورش کالاهای جدید: که مربوط به استفاده مصرف‌کنندگان از کالاهای تکنولوژیک جدید مانند موبایل است که در سبد اولیه وجود نداشته است.

ج) تورش تغییر کیفیت: در CPI همه افزایش قیمت‌ها صرفاً افزایش قیمت تلقی می‌شود، این درحالی است که کیفیت بسیاری از کالاها در حال افزایش است و لذا قدری از افزایش قیمت، انعکاس بهبود کیفیت است.

د) تورش جانشین کردن بازار: وقتی قیمت‌های نسبی تغییر می‌کنند، الگوی خرید مردم نیز تغییر می‌کند و مردم با انتخاب بازارها و فروشگاه‌ها با کمترین هزینه، قیمت پرداختی خود را کاهش می‌دهند.

۲- شاخص قیمت تولیدکننده (PPI)

این شاخص به‌جای اندازه‌گیری وضعیت قیمت‌هایی که توسط مصرف‌کنندگان برای کالا پرداخت می‌شود، وضعیت و تغییر قیمت‌هایی را که در مراحل مختلف تولید توسط تولیدکنندگان وضع می‌شود، اندازه‌گیری می‌کند.

این شاخص به‌روش لاسپیرز محاسبه می‌شود و برای گروه مواد خام، حساس‌ترین و فوری‌ترین هشداردهنده درباره تورم یا رکود آینده است. بعد از شاخص قیمت مصرف‌کننده و شاخص تعدیل‌کننده GNP بر استفاده‌ترین شاخص است.

۳- شاخص قیمت عمده‌فروشی (WPI)

این شاخص تنها شامل کالاهای عمده‌فروشی است و برای محاسبه آن از روش لاسپیرز استفاده می‌شود.

۴- تعدیل‌کننده GNP یا تعدیل‌کننده ضمنی قیمت

این شاخص از تقسیم GNP اسمی به GNP حقیقی به‌دست می‌آید و برای محاسبه آن از روش پاشه استفاده می‌شود. در این شاخص، وزن‌های محاسبه، همان مقادیر جاری هستند، لذا در محاسبه آن تورش جانشینی وجود ندارد و مقیاس خوبی از تورم را به ما ارائه می‌دهد.

اندازه‌گیری تورم

تورم عبارت است از رشد مستمر و همه‌گیر قیمت‌ها و برای محاسبه آن باید رشد مقدار شاخص قیمت در سال مورد بررسی نسبت به سال قبل را به دست آورد:

$$\pi_t = \frac{I_t}{I_{t-1}} - 1$$

که در آن π_t تورم در دوره زمانی t ، I_t و I_{t-1} شاخص قیمت مربوط به سال‌های t و $t-1$ است.

مثال: شاخص قیمت‌ها برای سه سال در جدول زیر داده شده است.

سال	۸۸	۸۹	۹۰
قیمت	۳۰۰	۳۵۰	۳۸۰

$$\text{نرخ تورم سال ۸۹ نسبت به ۸۸} = \left(\frac{350}{300} - 1 \right) \times 100 = 16.67\%$$

$$\text{نرخ تورم سال ۹۰ نسبت به ۸۹} = \left(\frac{380}{350} - 1 \right) \times 100 = 8.57\%$$

ملاحظه می‌شود که گرچه قیمت‌ها افزایش یافته اما تورم کاهش یافته است.

تبدیل متغیرهای اسمی به حقیقی

در مثال ابتدایی با چهار کالا تولید ناخالص ملی در اقتصاد فرضی مورد بررسی برای سه سال مورد بحث از این قرار می‌باشند:

$$GNP = \sum P_i q_i$$

$$GNP_{88} = (10 \times 20) + (25 \times 10) + (5 \times 30) + (15 \times 25) = 975$$

$$GNP_{89} = (30 \times 10) + (16 \times 30) + (27 \times 10) + (6 \times 40) = 1290$$

$$GNP_{90} = (12 \times 50) + (35 \times 15) + (7 \times 50) + (18 \times 40) = 2195$$

براساس این محاسبات، تولید ناخالص ملی در سال ۹۰ نسبت به سال ۸۸ دو برابر شده است، این درحالی است که با مراجعه به جدول دیده می‌شود که مقدار کالاها دو برابر نشده است. برای رفع اثر افزایش قیمت‌ها می‌توان از دو روش استفاده نمود:

روش اول: در تمامی سال‌ها، مقدار کالاها را در قیمت‌های سال پایه ضرب کنیم.

روش دوم: با استفاده از شاخص قیمت، اثر تغییرات را از GNP حذف کنیم.

$$\text{GNP سال ۸۸ به قیمت سال پایه} = \frac{975}{1} = 975$$

$$\text{GNP سال ۸۹ به قیمت سال پایه} = \frac{1290}{1/22} = 1057$$

$$\text{GNP سال ۹۰ به قیمت سال پایه} = \frac{2195}{1/7} = 2195$$

سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی فصل اول

۱- با فرض اینکه بودجه دولت در وضعیت کسری باشد:

- (۱) مالیات‌ها باید از پرداخت‌های انتقالی بیشتر باشد.
- (۲) دولت باید از بازار اعتبارات جهت به‌دست‌آوردن وجوه استقراض کند.
- (۳) مخارج دولتی و پرداخت‌های انتقالی باید کمتر از خالص مالیات‌ها باشد.
- (۴) دولت در بازار اعتبارات به بازپرداخت قروض خود می‌پردازد.

۲- چنانچه تولیدکنندگان اقدام به کاهش قیمت‌ها کنند، این مسأله نشان‌دهنده آن است که:

- (۱) پس‌انداز بیشتر از سرمایه‌گذاری شده است.
- (۲) نشت‌ها کمتر از تزریق‌ها شده است.
- (۳) عرضه کل کمتر از تقاضای کل شده است.
- (۴) پس‌انداز کمتر از سرمایه‌گذاری شده است.

۳- کدام یک از روابط زیر همواره برقرار نیست؟

$$(1) S = I + I_{up} \quad (2) Y = C + I_p + I_{up} \quad (3) Y = C + S \quad (4) Y = C + I$$

۴- در یک اقتصاد سه‌بخشی با فرض اینکه تعادل وجود داشته باشد، کدام یک از روابط زیر برقرار است؟

$$(1) S = I \quad (2) G = NT \quad (3) Y^d = C + S + NT \quad (4) I_{up} = 0$$

۵- در مدل سه‌بخشی با فرض اینکه $\Delta_{inv} > 0$ باشد، کدام یک از روابط زیر برقرار است؟

$$(1) I + G > S + T \text{ است و } I_p + G + I_{up} = S + T \quad (2) I + G < S + T \text{ است و } I_p + G + I_{up} = S + T$$

$$(3) I + G > S + T \text{ است و } I_p + G + I_{up} > S + T \quad (4) I + G < S + T \text{ است و } I_p + G + I_{up} < S + T$$

۶- با فرض اینکه کسری بودجه کاهش و کسری تجاری افزایش یافته باشد، آنگاه.....

- (۱) پس‌انداز کاهش یافته و سرمایه‌گذاری ثابت باقی مانده است.
- (۲) سرمایه‌گذاری کاهش یافته ولی پس‌انداز ثابت باقی مانده است.
- (۳) سرمایه‌گذاری افزایش یافته ولی کمتر از پس‌انداز.
- (۴) نمی‌توان گفت که پس‌انداز یا سرمایه‌گذاری کدام یک بیشتر کاهش یافته‌اند.

۷- اگر نرخ پس‌انداز در اقتصادی افزایش یابد، کدام یک از موارد زیر احتمال وقوع بیشتری دارند؟

- (۱) کاهش در کسری بودجه
- (۲) افزایش در واردات
- (۳) افزایش در کسری بودجه
- (۴) افزایش در مصرف

۸- تعادل بین عرضه کل و تقاضای کل در یک مدل دو بخشی به آن معنی است که:

- (۱) مخارج کل و تقاضای کل برابرند.
- (۲) جمع مصرف و پس‌انداز با تقاضای کل برابرند.
- (۳) درآمد ناخالص ملی و تقاضای کل برابرند.
- (۴) همه موارد.

۹- واردات و مالیات در سیستم اقتصادی به ترتیب چگونه عنصری هستند؟

- (۱) تزریقی - نشتی
- (۲) نشتی - تزریقی
- (۳) هر دو تزریقی
- (۴) هر دو نشتی

۱۰- اگر در یک اقتصاد باز مجموع پس‌انداز و خالص مالیات از مجموع سرمایه‌گذاری خصوصی و مخارج دولتی بیشتر باشد، به آن

معنی است که:

- (۱) مردم آن کشور از خارجیان بدهکار می‌شوند.
- (۲) صادرات و واردات برابرند.
- (۳) صادرات از واردات بیشتر است.
- (۴) صادرات از واردات کمتر است.

۱۱- اگر در اقتصادی با کسری بودجه دولت و مازاد تراز تجاری مواجه باشد، در این صورت سرمایه‌گذاری:

- (۱) کمتر از وجوه پس‌انداز است.
- (۲) با وجوه پس‌انداز برابر است.
- (۳) بیش از وجوه پس‌انداز است.
- (۴) منفی است.

۱۲- اقتصاد دارای سرمایه‌گذاری ناخواسته در موجودی انبار خواهد بود، اگر تولید کل

- (۱) کمتر از تقاضای کل باشد. (۲) بیشتر از تقاضای کل باشد. (۳) برابر تقاضای کل باشد. (۴) کمتر از مصرف کل باشد.

۱۳- در یک مدل سه بخشی مخارج کل برابر است با:

- (۱) مصرف + پس‌انداز + مخارج دولتی.
 (۲) مصرف + سرمایه‌گذاری + مخارج دولتی.
 (۳) سرمایه‌گذاری + پس‌انداز + مخارج دولتی.
 (۴) مصرف + سرمایه‌گذاری + پس‌انداز.

۱۴- اگر پس‌انداز (S)، خالص مالیات (NT)، سرمایه‌گذاری (I)، مخارج دولتی (G)، صادرات (EX) و واردات (IM) فرض شود،

در مدل چهار بخشی شرط تعادل برابر است با:

$$\begin{aligned} I + G + EX &= S + NT + IM & (1) \\ I + G + IM &= S + NT + EX & (2) \\ S + G + EX &= I + NT + IM & (3) \\ I + S + IM &= G + NT + EX & (4) \end{aligned}$$

۱۵- اگر افزایش ناخواسته در موجودی انبار وجود داشته باشد:

- (۱) تولید ملی کاهش خواهد یافت.
 (۲) تولید ملی افزایش خواهد یافت.
 (۳) اضافه تقاضا وجود دارد.
 (۴) هیچ‌کدام

۱۶- اگر مجموع سرمایه‌گذاری و مخارج دولتی بیشتر از تفاوت بین مصرف و درآمد ملی باشد:

- (۱) واردات بیشتر از صادرات است.
 (۲) صادرات بیشتر از واردات است.
 (۳) واردات برابر صادرات است.
 (۴) هیچ‌کدام

۱۷- در چه حالتی اقتصاد، در تعادل است؟

- (۱) کل سرمایه‌گذاری برابر پس‌انداز باشد.
 (۲) کل سرمایه‌گذاری برابر صفر باشد.
 (۳) سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده برابر صفر باشد.
 (۴) سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی نشده برابر صفر باشد.

۱۸- مخارج کل شامل چه مواردی است؟

$$\begin{aligned} Y^d &= C + I + G & (1) \\ Y^d &= C + I + G + NT & (2) \\ Y^d &= C + I_p + I_{up} + G & (3) \\ Y^d &= C + S + T & (4) \end{aligned}$$

۱۹- چنانچه $I + G > S + NT$ باشد (که در آن I سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده است)، در آن صورت:

$$\begin{aligned} C + S + NT &> Y & (1) \\ C + S + NT &< Y & (2) \\ C + I &> Y & (3) \\ C + I + G &< Y & (4) \end{aligned}$$

۲۰- تقاضای کل عبارت است از:

- (۱) مصرف به اضافه سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده به اضافه پس‌انداز
 (۲) مصرف به اضافه سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده به اضافه مخارج دولتی
 (۳) مصرف به اضافه سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده و برنامه‌ریزی نشده به اضافه مخارج دولتی
 (۴) مصرف به اضافه پس‌انداز به اضافه خالص مالیات

۲۱- زمانی که عرضه کل از تقاضای کل بیشتر شود:

- (۱) مصرف‌کنندگان با افزایش نرخ پس‌انداز خود تمایل به تعدیل را به وجود می‌آورند.
 (۲) بنگاه‌ها با کاهش استقراض از بازار اعتبارات تمایل به تعدیل را به وجود می‌آورند.
 (۳) دولت با کاهش استقراض از بازار اعتبارات تمایل به تعدیل را به وجود می‌آورد.
 (۴) هیچ‌کدام

۲۲- کدام یک از موارد زیر در یک اقتصاد شامل دولت، خانوارها و بنگاه‌ها همواره باید صحیح باشد؟

$$\begin{aligned} S &= I + (G - NT) & (1) \\ S &= Y - C & (2) \\ G - NT &= I - S & (3) \\ S &= I & (4) \end{aligned}$$

۲۳- اگر بنگاه‌ها برنامه‌ریزی کنند که موجودی انبار را افزایش دهند، اما موجودی انبار کاهش یابد:

(۱) عرضه کل کمتر از تقاضای کل می‌باشد.

(۲) سرمایه‌گذاری منفی است.

(۳) تقاضای کل کمتر از عرضه کل می‌باشد.

(۴) سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده کمتر از سرمایه‌گذاری واقعی است.

۲۴- اگر کشوری موازنه حساب جاری یا موازنه تجاری داشته باشد، کدام یک از روابط صحیح است؟

$$(I-S) > (NT-G) \quad (1) \quad (I-S) = (NT-G) \quad (2)$$

$$I+G+EX > S+NT+IM \quad (3) \quad (I-S) < (NT-G) \quad (4)$$

۲۵- اگر پس‌انداز ۱۰۰ میلیون ریال از سرمایه‌گذاری بیشتر باشد، باید در یک مدل سه بخشی:

(۱) جریان دایره‌وار تولید و درآمد ملی در عدم تعادل باشد.

(۲) خالص مالیات‌ها ۱۰۰ میلیون ریال از مخارج دولتی بیشتر باشد.

(۳) سرمایه‌گذاری در موجودی انبار برنامه‌ریزی نشده مساوی کسر بودجه باشد.

(۴) مخارج دولتی ۱۰۰ میلیون ریال از خالص مالیات‌ها بیشتر باشد.

۲۶- زمانی که تراوشات از تزریق‌ات برنامه‌ریزی شده کمتر است موجودی انبار بنگاه‌ها:

(۱) افزوده شده و تولیدکنندگان قیمت یا سطح تولید را افزایش می‌دهند.

(۲) افزوده شده و تولیدکنندگان قیمت یا سطح تولید را کاهش می‌دهند.

(۳) کاسته شده و تولیدکنندگان قیمت یا سطح تولید را افزایش می‌دهند.

(۴) کاسته شده و تولیدکنندگان قیمت یا سطح تولید را کاهش می‌دهند.

۲۷- اگر استهلاک و مالیات‌های غیرمستقیم را نادیده بگیریم، عرضه کل مساوی است با:

(۱) سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده به علاوه مخارج دولتی به علاوه مصرف و خالص صادرات.

(۲) مصرف به علاوه پس‌انداز به علاوه خالص مالیات.

(۳) مصرف به علاوه پس‌انداز به علاوه خالص مالیات به علاوه واردات.

(۴) مصرف به علاوه سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی شده به علاوه مخارج دولتی به علاوه صادرات.

۲۸- اگر مازاد تجاری وجود داشته باشد، براساس بحث جریان دایره‌وار تولید و درآمد ملی:

(۱) اقتصاد دچار مازاد تقاضای کل بر عرضه کل می‌شود.

(۲) آن کشور از خارجیان طلبکار می‌شود.

(۳) تزریق‌ات از تراوشات بیشتر می‌شود.

(۴) تمامی موارد فوق.

۲۹- هنگامی که در یک اقتصاد سه بخشی تعادل وجود داشته باشد، کدام یک از روابط زیر برقرار است؟

$$Y^d = C + S + NT \quad (1) \quad I = S \quad (2) \quad G = NT \quad (3) \quad I_{up} = 0 \quad (4)$$

۳۰- اگر در یک اقتصاد $(S - I_T) + (NT - G)$ مثبت باشد، در آن صورت:

(۱) مازاد تجاری وجود دارد

(۲) کسری تجاری وجود دارد

(۳) از خارجیان قرض گرفته می‌شود

(۴) مازاد تراز پرداخت‌ها وجود دارد

۳۱- اگر تقاضای کل از عرضه کل بیشتر باشد، درآمد ناخالص ملی:

(۱) سرمایه‌گذاری در موجودی انبار افزایش می‌یابد.

(۲) سرمایه‌گذاری در موجودی انبار منفی است.

(۳) تولید افزایش می‌یابد.

(۴) گزینه‌های ۲ و ۳

۳۲- افزایش تولید یا قیمت کالاها و خدمات نهایی در کدام حالت زیر اتفاق نمی‌افتد؟

$$C + I + G > C + S + NT \quad (1) \quad I_{up} < 0 \quad (2)$$

$$y^d > y^s \quad (3) \quad C + I + G < C + S + NT \quad (4)$$

۳۳- کدام یک از روابط زیر صحیح است؟

(۱) $Y = C + S + NT$ (۲) $Y = C + S + IM$ (۳) $Y = C + S + NT + IM$ (۴) $Y = C + NT + IM$

۳۴- کدام یک از موارد زیر جزو مخارج کل نیست؟

- (۱) پس انداز (۲) سرمایه گذاری (۳) مصرف (۴) خریدهای دولت

۳۵- در یک مدل دو بخشی که پس انداز از سرمایه گذاری برنامه ریزی شده ۵۰ واحد کمتر باشد، مقدار تغییر برنامه ریزی نشده در انبار..... و اضافه تقاضا..... است.

- (۱) مثبت ۵۰ - برابر ۵۰ (۲) منفی ۵۰ - کمتر از ۵۰ (۳) مثبت ۵۰ - کمتر از ۵۰ (۴) منفی ۵۰ - برابر با ۵۰

۳۶- اگر I سرمایه گذاری برنامه ریزی شده و نشده را شامل شود، کدام یک از روابط زیر الزاماً برقرار نیست؟

(۱) $y = C + I$ (۲) $y^s = C + I$ (۳) $S = I$ (۴) $I_{up} = 0$

۳۷- اگر تولیدکنندگان شروع به کاهش قیمت ها نمایند حاکی از آن است که:

(۱) $y^s > y^d$ (۲) $S < I$ (۳) $S > I$ (۴) $y < y^d$

۳۸- اگر سرمایه گذاری برنامه ریزی شده برابر با ۵۰۰ و کسری بودجه دولت برابر با ۱۰۰ باشد، در حالت تعادل درآمد ملی، پس انداز برابر است با:

- (۱) ۴۰۰ (۲) ۵۰۰ (۳) ۶۰۰ (۴) ۱۰۰

۳۹- براساس چرخه تولید و درآمد ملی در تحلیل کینزی کدام یک از موارد زیر توسط تولیدکنندگان نشانه عدم تعادل در نظر گرفته می شود؟

- (۱) تغییرات قیمت ها (۲) تغییرات ناخواسته موجودی انبار
 (۳) تغییرات سطح تولید (۴) تغییرات مقدار پس انداز

۴۰- در وضعیت عدم تعادل چرخه تولید و درآمد ملی یک مدل دو بخشی، کدام یک از روابط زیر صحیح نیست؟

- (۱) تقاضای کل = مخارج کل (۲) پس انداز کل = سرمایه گذاری کل
 (۳) تولید ناخالص ملی = عرضه کل (۴) مخارج کل = درآمد ناخالص ملی

۴۱- در اقتصاد سه بخشی با فرض اینکه مازاد بودجه وجود داشته باشد، کدام یک از نتایج زیر صحیح است؟

- (۱) نشت ها بیشتر از تزریق ها می باشد. (۲) برای ایجاد تعادل باید سرمایه گذاری بیشتر از پس انداز باشد.
 (۳) شکاف تورمی وجود دارد. (۴) عرضه کل از تقاضای کل بیشتر است.

۴۲- تقاضای کل در اقتصاد سه بخشی، برابر است با:

(۱) $C + I$ (۲) $C + I + T$ (۳) $C + I + G$ (۴) $C + I + S$

۴۳- کدام یک از روابط زیر در یک مدل ۴ بخشی همواره برقرار نیست؟

(۱) $Y^d = C + I + G + (X - M)$ (۲) $S + T + M = I_T + G + M$
 (۳) $Y^S = C + I_T + G + (X - M)$ (۴) $Y = C + I + G + (X - M)$

۴۴- در مدل سه بخشی، در صورتی که $I_{up} < 0$ باشد، کدام گزینه نادرست خواهد بود؟

- (۱) تقاضای کل از عرضه کل بیشتر است. (۲) عرضه کل برابر با مخارج کل خواهد بود.
 (۳) تزریق به درآمد ملی بزرگ تر از نشت آن خواهد بود. (۴) برای برقراری تعادل درآمد ملی باید کاهش یابد.

۴۵- کدام یک از گزینه های زیر متغیر انبار نمی باشد؟

- (۱) ثروت (۲) مصرف (۳) موجودی انبار (۴) حجم پول منتشره توسط بانک مرکزی

۴۶- کدام یک از گزینه‌های زیر متغیر انباره محسوب نمی‌شود؟

- (۱) ثروت (۲) حجم پول منتشرشده (۳) تغییر در موجودی انبار (۴) سرمایه

۴۷- کدام یک از موارد زیر به‌عنوان مخارج یا خریدهای دولت در محاسبه GNP در نظر گرفته می‌شود؟

- (۱) پرداخت بابت بهره اوراق قرضه منتشره دولت (۲) پرداخت بابت یارانه کالاهای اساسی
(۳) پرداخت بابت بیمه بیکاری (۴) پرداخت بابت خدمات کارکنان ادارات دولتی

۴۸- کدام یک از موارد زیر تولید ملی به قیمت بازار را نتیجه می‌دهد؟

- (۱) جمع ارزش افزوده‌ها (۲) جمع درآمد عوامل تولید (۳) جمع ارزش مبادلات بازار (۴) جمع ارزش کالاها و خدمات نهایی

۴۹- هنگامی که تولید اسمی افزایش می‌یابد و تورم وجود ندارد، تولید حقیقی و سطح رفاه

- (۱) ثابت است - افزایش می‌یابد. (۲) افزایش می‌یابد - ثابت است.
(۳) افزایش می‌یابد - افزایش می‌یابد. (۴) ثابت می‌ماند - ثابت می‌ماند.

۵۰- بنگاهی ۱۰۰ ریال بابت حقوق و دستمزد و ۵۰ ریال بابت اجاره و بهره و ۱۶۰ ریال بابت مواد اولیه و محصولات واسط می‌پردازد، اگر این بنگاه محصولی به ارزش ۴۰۰ ریال تولید کند، آنگاه ارزش افزوده بنگاه مساوی است با:

- (۱) ۳۰۰ (۲) ۲۴۰ (۳) ۹۰ (۴) ۲۵۰

۵۱- بهره‌ای که بابت بدهی‌های خارجی پرداخت می‌شود، در کدام یک از متغیرهای زیر به حساب می‌آید؟

- (۱) تولید ناخالص ملی (۲) تولید ناخالص داخلی (۳) درآمد ملی (۴) تولید خالص ملی

۵۲- کدام یک از موارد زیر در GDP ایران منظور نمی‌شود؟

- (۱) بهره حاصل از سپرده‌های ایرانیان در بانک‌های خارجی (۲) بهره پرداختی به سرمایه‌های خارجی در ایران
(۳) دریافتی از توریست‌های خارجی در ایران (۴) دریافتی مهندسين خارجی شاغل در صنایع پتروشیمی ایران

۵۳- کدام یک از کمیت‌های زیر مقدار کالاها و خدمات نهایی تولیدشده در داخل مرزهای جغرافیایی یک کشور را نشان می‌دهد؟

- (۱) تولید ناخالص ملی (۲) تولید خالص ملی (۳) تولید ناخالص داخلی (۴) درآمد ملی

۵۴- در محاسبه تولید ناخالص ملی، کدام یک از اقلام زیر نباید منظور شود؟

- (۱) درآمد سالیانه استفاده از یک ماشین دست دوم (۲) حقوق دریافتی بازنشستگان
(۳) تولید کالاهای مصرفی (۴) تولید کالاهای سرمایه‌ای

۵۵- در کدام یک از روش‌های زیر از محاسبه مضاعف پرهیز می‌شود؟

- (۱) در نظر نگرفتن پرداخت‌های انتقالی (۲) استفاده از روش ارزش افزوده در اندازه‌گیری GNP
(۳) با عدم محاسبه ارزش کالاهای ساخته‌شده در دوره قبل (۴) با حذف کالاهایی که در بازار مبادله نمی‌شود.

۵۶- علت بروز تفاوت در درآمد ملی با تولید خالص ملی کدام عامل است؟

- (۱) استهلاک (۲) مالیات‌ها (۳) مالیات‌های غیرمستقیم (۴) مخارج دولت

۵۷- هزینه خرید یک سبد کالای مصرفی در سال ۱۳۷۱، ۵۰۰ هزار ریال و هزینه خرید همان سبد در سال ۱۳۷۵، ۸۰۰ هزار ریال است. با فرض پایه‌بودن سال ۱۳۷۱، شاخص قیمت در سال ۱۳۷۵ چه مقدار است؟

- (۱) ۱۷۰ (۲) ۱۸۰ (۳) ۱۶۰ (۴) ۲۰۰

۵۸- در صورتی که یک کشاورز در فعالیت کشاورزی به جای استفاده از نیروی کار خانواده خود، نیروی کار استخدام نماید، نتیجه چیست؟

- (۱) کاهش سطح درآمد ملی (۲) ارزش افزوده بخش کشاورزی افزایش می‌یابد.
(۳) افزایش درآمد ملی (۴) هیچ‌کدام

۵۹- فرض کنید درآمد ملی به قیمت جاری در یک سال برابر ۵۰۰۰ و شاخص قیمت‌ها، افزایشی برابر ۲۵ درصد را نسبت به سال پایه نشان دهد، درآمد ملی به قیمت ثابت، برابر خواهد بود با:

(۱) ۳۷۵۰ (۲) ۴۰۰۰ (۳) ۶۰۰۰ (۴) ۴۷۵۰

۶۰- کدام یک از اقلام زیر در درآمد ملی منظور نمی‌شود؟

(۱) درآمد افراد از محل اجاره (۲) حقوق کارمندان پیمانی
 (۳) کمک‌های خالص دولت به واحدهای دولتی (۴) پرداخت‌های انتقالی بنگاه‌ها به اشخاص

۶۱- اگر تولید ناخالص ملی به قیمت عوامل برابر ۴۰۰، خالص مالیات‌های غیرمستقیم برابر ۱۰۰ و خالص درآمد عوامل تولید از خارج ۲۰- باشد، تولید ناخالص داخلی به قیمت عوامل عبارت است از:

(۱) ۳۸۰ (۲) ۳۲۰ (۳) ۴۲۰ (۴) ۵۲۰

۶۲- کدام یک از موارد زیر در چارچوب حساب‌های ملی، سرمایه‌گذاری محسوب می‌گردد؟

(۱) خرید زمین کشاورزی (۲) خرید سهام از بورس اوراق بهادار
 (۳) خرید ارز (۴) افزایش در موجودی انبار

۶۳- اگر مخارج مصرفی ۳۰۰۰، مخارج سرمایه‌گذاری ۱۰۰۰، مخارج دولتی ۱۵۰۰، صادرات ۵۰۰، واردات ۷۰۰، تغییر در موجودی انبار ۴۰۰، اشتباهات آماری ۱۰۰ و خالص درآمد عوامل تولید از خارج ۲۰۰ باشد، تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار عبارت است از:

(۱) ۵۲۰۰ (۲) ۵۸۰۰ (۳) ۶۰۰۰ (۴) ۷۰۰۰

۶۴- یک اقتصاد سه بخشی مفروض است. ارزش افزوده سه بخش به ترتیب عبارتند از: ۸۰۰ و ۱۰۰۰ و ۱۲۰۰، استهلاک ۵۰۰، کارمزد احتسابی ۲۰۰ خالص درآمد عوامل تولید از خارج ۲۰۰- تولید ناخالص داخلی به قیمت عوامل عبارت است از:

(۱) ۲۸۰۰ (۲) ۱۵۰۰ (۳) ۲۵۰۰ (۴) ۲۷۰۰

۶۵- اگر تولید ناخالص داخلی به قیمت عوامل ۲۰۰۰، خالص مالیات غیرمستقیم ۲۰۰ و خالص درآمد عوامل تولید از خارج ۲۰۰- باشد، تولید ناخالص ملی به قیمت بازار عبارت است از:

(۱) ۱۸۰۰ (۲) ۲۴۰۰ (۳) ۲۲۰۰ (۴) ۲۰۰۰

۶۶- در محاسبه شاخص قیمتی لاسپیرز از کدام یک از موارد زیر به عنوان وزن قیمت‌ها استفاده می‌گردد؟

(۱) مقادیر کالا در سال پایه (۲) مقادیر کالاها در سال جاری
 (۳) قیمت کالاها در سال پایه (۴) قیمت کالاها در سال جاری

۶۷- شاخص قیمتی فیشر، شاخص قیمتی مارشال و اجورث به ترتیب و دو شاخص لاسپیرز و پاشه هستند.

(۱) میانگین هندسی، میانگین هندسی (۲) میانگین حسابی، میانگین حسابی
 (۳) میانگین هندسی، میانگین حسابی (۴) میانگین حسابی، میانگین هندسی

۶۸- با ثابت بودن ارزش محصول تولیدشده، کدام یک از موارد زیر ارزش افزوده محصول را افزایش می‌دهد؟

(۱) کاهش هزینه اجاره (۲) کاهش هزینه بهره (۳) کاهش قیمت مواد اولیه (۴) همه موارد

۶۹- اگر قیمت‌های سال جاری برابر با قیمت‌های سال پایه باشند:

(۱) شاخص پاشه برای سال جاری برابر ۱۰۰ است.
 (۲) شاخص لاسپیرز برای سال جاری برابر ۱۰۰ است.
 (۳) هر دو شاخص لاسپیرز و پاشه برای سال جاری برابر ۱۰۰ است.
 (۴) هر دو شاخص برابر و کوچکتر از ۱۰۰ هستند.

۷۰- هزینه نقشه‌کشی برای ساخت یک ساختمان مسکونی به‌عنوان هزینه:

- (۱) واسط در سرمایه‌گذاری و در GNP منظور می‌شود.
(۲) واسط در مصرف و در GNP منظور می‌شود.
(۳) نهایی در مصرف و در GNP منظور می‌شود.
(۴) نهایی در سرمایه‌گذاری و در GNP منظور می‌شود.

۷۱- کدام یک از موارد زیر از نظر محاسباتی، GNP را کاهش می‌دهد اما در عمل به کاهش رفاه واقعی جامعه منجر نمی‌شود؟

- (۱) تخریب منابع جنگلی
(۲) گسترش مصرف مواد مخدر
(۳) افزایش گرایش به مصرف غذای خانگی
(۴) گسترش خرید و فروش کالاهای دست دوم

۷۲- چنانچه درآمد ملی یا تولید خالص ملی به قیمت عوامل برابر با ۲۵۰۰ بوده و استهلاک برابر با ۵۰۰ باشد، ارزش افزوده:

- (۱) خالص، ۲۵۰۰ است. (۲) خالص، ۲۰۰۰ است. (۳) ناخالص، ۲۵۰۰ است. (۴) ناخالص، ۲۰۰۰ است.

۷۳- چنانچه ارزش کالاها و خدمات تولیدشده در سال ۱۳۶۹ و ۱۳۸۰ به قیمت‌های رایج در آن سال‌ها به ترتیب ۲۰۰۰ و ۱۵۰۰۰ بوده و

ارزش کالاها و خدمات تولیدشده در سال ۱۳۸۰ به قیمت‌های ۱۳۶۹ برابر با ۳۰۰۰ باشد و سال ۱۳۸۰ سال پایه باشد، شاخص لاسپیرز سال ۱۳۶۹ برابر است با:

- (۱) ۵۰۰۰ (۲) ۶۶ (۳) ۲۰ (۴) ۱۴

۷۴- کدام یک از موارد زیر جزئی از NNP است که به‌دست خانوارها می‌رسد؟

- (۱) سود توزیع نشده (۲) پرداخت‌های انتقالی دولت (۳) حقوق و دستمزد (۴) حق بیمه‌های اجتماعی

۷۵- هرگاه سال ۱۳۷۸ سال پایه باشد و در سال ۱۳۷۹ شاخص قیمت‌ها ۲۰٪ افزایش یافته و تولید اسمی نیز با ۳۰٪ افزایش به

۱۲۰۰۰ میلیارد ریال رسیده باشد، تولید حقیقی در سال ۱۳۷۹ برابر با:

- (۱) ۱۲۰۰۰ (۲) ۱۰۰۰۰ (۳) ۹۰۰۰ (۴) ۱۱۰۰۰

۷۶- حقوق پرداختی به کارمندان بانک نوعی خرید بوده و در GNP

- (۱) نهایی خدمات - منظور می‌شود.
(۲) نهایی خدمات - منظور نمی‌شود.
(۳) واسط خدمات - منظور نمی‌شود.
(۴) واسط خدمات - منظور می‌شود.

۷۷- با کم کردن مالیات بر درآمد اشخاص از درآمد شخصی، به چه شاخصی می‌رسیم؟

- (۱) مخارج مصرفی خصوصی
(۲) درآمد ملی، منهای درآمد شخصی
(۳) پس‌انداز
(۴) درآمد قابل تصرف

۷۸- پولی که صرف خرید یک خانه جدید می‌شود، جزء کدام یک از اجزا GNP محسوب می‌شود؟

- (۱) مخارج مصرفی خصوصی (۲) استهلاک سرمایه (۳) سرمایه‌گذاری (۴) پس‌انداز شخصی

۷۹- کدام یک از موارد زیر جزء NNP می‌باشد، ولی جزء درآمد شخصی نیست؟

- (۱) استهلاک سرمایه (۲) سود توزیع نشده شرکت‌ها (۳) سود توزیع شده شرکت‌ها (۴) مالیات بر درآمد شخصی

۸۰- در کشوری $(X - M) + C + I + G$ مساوی ۵۰۰ میلیارد ریال، مالیات‌های غیرمستقیم برابر ۵۰ میلیارد ریال و استهلاک

برابر با ۲۵ میلیارد ریال است. درآمد ملی برابر است با:

- (۱) ۴۲۵ میلیارد ریال (۲) ۴۵۰ میلیارد ریال (۳) ۵۰۰ میلیارد ریال (۴) ۵۷۵ میلیارد ریال

۸۱- بهره پرداخت شده بابت بدهی‌های دولت، جزء کدام یک از اقلام زیر است؟

- (۱) DI (۲) PI (۳) GNP (۴) NI

۸۲- تفاوت تولید ناخالص ملی به قیمت بازار، با تولید خالص ملی به قیمت عوامل، کدام یک از عبارات زیر است؟

- (۱) استهلاک (۲) استهلاک و خالص مالیات‌های غیرمستقیم
(۳) پرداخت‌های انتقالی (۴) خالص مالیات‌های غیرمستقیم

۸۳- پدیده ترافیک در چارچوب حساب‌های ملی منجر به:

- (۱) کمتر محاسبه شدن GNP می‌شود چون باعث اتلاف وقت می‌شود.
- (۲) بیشتر محاسبه شدن GNP می‌شود چون باعث افزایش مصرف بنزین و مخارج رفع ترافیک و آلودگی می‌شود.
- (۳) کمتر محاسبه شدن GNP می‌شود چون آلودگی ایجاد می‌کند.
- (۴) تأثیری در محاسبه GNP ندارد.

۸۴- در شرایطی که شاخص قیمت‌ها افزایش نسبتاً زیادی را در قیمت‌ها نشان می‌دهد، کدام یک از گروه‌های زیر متضرر نمی‌شوند؟

- (۱) دارندگان حساب‌های سپرده بلندمدت
- (۲) طلبکاران
- (۳) دارندگان ارزهای خارجی
- (۴) دارندگان حساب‌های سپرده دیداری

۸۵- کدام یک از شاخص‌های زیر مساوی با نسبت GNP اسمی سال جاری به مقادیر سال جاری ارزیابی شده در قیمت‌های سال

پایه هستند؟

- (۱) شاخص قیمت مصرف کننده
- (۲) شاخص قیمت عمده‌فروشی
- (۳) شاخص قیمت ضمنی GNP
- (۴) شاخص لاسپیرز

۸۶- کدام یک از موارد زیر کالای واسطه‌ای محسوب می‌شود؟

- (۱) خرید قلم برای نویسنده یک روزنامه
- (۲) خرید کفش ورزشی توسط یک ورزشکار
- (۳) خرید کاغذ آماده
- (۴) خرید گازوئیل برای مسافرت تفریحی به شمال

۸۷- پرداخت‌های انتقالی دولت جزء می‌باشد.

- GNP (۱) NNP (۲) NI (۳) PI (۴)

۸۸- در ایران GNP براساس عملکرد برنامه توسعه اقتصادی و اجتماعی اول ۷/۵ درصد افزایش یافته و جمعیت نیز ۲/۷ درصد

رشد داشته است، نرخ رشد GNP سرانه چقدر است؟

- (۱) ۷/۵ درصد (۲) ۲/۷ درصد (۳) ۱/۲۵ درصد (۴) ۴/۸ درصد

۸۹- در محاسبه تولید ناخالص داخلی یا ملی تغییرات موجودی انبارها باید:

- (۱) در روش تولید منظور شود.
- (۲) فقط کالاهای نهایی را به حساب آورد.
- (۳) در روش درآمد منظور شود.
- (۴) در روش ارزش افزوده منظور شود.

۹۰- شاخص CPI و شاخص ضمنی تولید ناخالص ملی به ترتیب:

- (۱) بر مبنای شاخص پاشه و لاسپیرز تهیه می‌شوند.
- (۲) بر مبنای شاخص لاسپیرز و پاشه تهیه می‌شوند.
- (۳) هر دو بر مبنای شاخص پاشه تهیه می‌شوند.
- (۴) هر دو بر مبنای شاخص لاسپیرز تهیه می‌شوند.

۹۱- با اطلاعات جدول زیر شاخص قیمتی پاشه کدام است؟

کالا (i)	قیمت پایه	مقدار پایه	قیمت جاری	مقدار جاری
۱	۱۰	۵	۸	۱۰
۲	۲۰	۱۰	۲۵	۵

- (۱) ۱۱۶ (۲) ۲۰۵ (۳) ۸۰ (۴) ۷۰/۷

۹۲- یارانه‌ها و پرداخت‌های انتقالی دولت به بنگاه‌ها به ترتیب در درآمد ملی محاسبه:

- (۱) می‌شوند و می‌شوند.
- (۲) می‌شوند و نمی‌شوند.
- (۳) نمی‌شوند و می‌شوند.
- (۴) نمی‌شوند و نمی‌شوند.

۹۳- کدام‌یک از شاخص‌های قیمت زیر افزایش قیمت‌ها را بیشتر از حد واقعی نشان نمی‌دهد؟

- (۱) شاخص قیمت مصرف‌کننده
(۲) شاخص قیمت تولیدکننده
(۳) شاخص قیمت عمده‌فروشی
(۴) شاخص تعدیل‌کننده ضمنی قیمت

۹۴- کدام‌یک از گزینه‌های زیر همواره برقرار است؟

- (۱) $NNP > NI$
(۲) $GNP > GNP$ به قیمت بازار
(۳) $GDP > NDP$
(۴) گزینه‌های ۱ و ۳

۹۵- در صورتی که جمع ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی کشور برابر با ۱۲۰۰، خالص مالیات‌های غیرمستقیم برابر با ۵۰، استهلاک برابر با ۵۰، خالص درآمد عوامل تولید از خارج برابر با ۲۰۰، پرداخت‌های انتقالی بنگاه‌ها به مردم ۲۰ و یارانه پرداختی دولت به بنگاه‌ها ۴۰ باشد، درآمد ملی چقدر خواهد بود؟

- (۱) ۱۳۷۰ (۲) ۱۳۲۰ (۳) ۱۳۶۰ (۴) ۱۱۷۰

۹۶- کدام‌یک از گزینه‌های زیر جزئی از درآمد شخصی است؟

- (۱) بهره پرداختی مصرف‌کنندگان به بنگاه‌ها بابت خرید کالای نسبیه
(۲) بهره پرداختی دولت به مردم بابت اوراق قرضه
(۳) خالص بهره دریافتی از خارج بابت خدمات سرمایه شخصی
(۴) همه موارد

۹۷- در شرایط تورمی، درآمد نسبی خانوار را متناسب با کدام‌یک از شاخص‌های قیمتی زیر افزایش داده شود تا وضعیت رفاهی آنها نسبت به شرایط ماقبل تورمی بهبود یابد؟

- (۱) پاشه (۲) لاسپیرز (۳) فیشر (۴) اجورث

۹۸- کدام‌یک از گزینه‌های زیر نادرست می‌باشد؟

- (۱) مصرف و مخارج مصرفی هر دو در محاسبه GNP لحاظ می‌شوند.
(۲) مالیات وضع‌شده بر روی کالاهای صادراتی در روش مخارج برای رسیدن به درآمد ملی از تولید خالص ملی کسر می‌شود.
(۳) بهره پرداختی دولت بابت اوراق مشارکت بلندمدت جزئی از GNP است.
(۴) مخارج مصرفی روی کالاها و خدمات خارجی جزئی از GNP نمی‌باشد.

۹۹- کدام گزینه نادرست می‌باشد؟

- (۱) ارزش افزوده جزئی از سود است.
(۲) ارزش افزوده سرمایه‌گذاری‌های ثابت در تجهیزات و ساختمان دو بار مورد محاسبه قرار می‌گیرد.
(۳) ارزش خدمات واسطه‌ای ناشی از مبادله کالاهای مستعمل در ارزش افزوده مورد احتساب قرار می‌گیرد.
(۴) از جمع ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی کشور، تولید ناخالص داخلی به قیمت عوامل به دست می‌آید.

۱۰۰- بهره‌ای که به سرمایه بنگاه تعلق می‌گیرد و بهره پرداختی بابت استقرار سرمایه به ترتیب جزئی از ارزش افزوده بنگاه:

- (۱) می‌باشد و می‌باشد. (۲) می‌باشد و نمی‌باشد. (۳) نمی‌باشد و می‌باشد. (۴) نمی‌باشد و نمی‌باشد.

۱۰۱- پرداخت‌های انتقالی بنگاه‌ها:

- (۱) جزئی از درآمد ملی و درآمد شخصی است.
(۲) جزئی از درآمد ملی است اما در درآمد شخصی منظور نمی‌گردد.
(۳) نه در درآمد ملی منظور می‌گردد و نه در درآمد شخصی.
(۴) در درآمد شخصی منظور می‌گردد اما جزئی از درآمد ملی نیست.

۱۰۲- کدام‌یک از موارد زیر در حساب‌های ملی ثبت نمی‌گردد؟

- (۱) هزینه‌های مبارزه با فساد
(۲) اجرت خرید و فروش کالای دست دوم
(۳) خرید و فروش سهام
(۴) کارمزد احتسابی

۱۰۳- در صورتی که شاخص حساب‌های ملی به روش ارزش افزوده برابر با ۱۲۰۰، خالص درآمد عوامل تولید از خارج ۱۰۰، خالص مالیات‌های غیرمستقیم ۱۰۰، استهلاک ۵۰ و پرداخت‌های انتقالی بنگاه‌ها صفر باشد، درآمد ملی چقدر خواهد بود؟

(۱) ۱۱۵۰ (۲) ۱۲۵۰ (۳) ۹۵۰ (۴) ۱۲۰۰

۱۰۴- کدام یک از گزینه‌های زیر صحیح نمی‌باشد؟

- (۱) هر آنچه مورد مبادله قرار می‌گیرد، جزئی از GNP است.
 (۲) هر آنچه مورد مبادله قرار نمی‌گیرد، در GNP محاسبه نمی‌شود.
 (۳) هر آنچه به‌دست عوامل تولید می‌رسد، جزئی از GNP است.
 (۴) هیچ کدام

۱۰۵- در محاسبه شاخص حساب‌های ملی به روش ارزش افزوده، کدام گزینه حاصل می‌شود؟

- (۱) GDP_f (۲) GNP_f (۳) GDP_m (۴) GNP_m

۱۰۶- کدام گزینه در مورد حساب‌های ملی صحیح می‌باشد؟

- (۱) در محاسبه GDP_f به روش مخارج، کارمزد احتساب از جمع ارزش افزوده بخش‌ها کسر می‌شود.
 (۲) در GDP_m مابه‌ازای مالیات غیرمستقیم یک‌بار منظور می‌شود.
 (۳) در محاسبه ارزش افزوده بنگاه‌هایی که از دولت یارانه دریافت می‌کنند، میزان یارانه دریافتی نیز باید به ارزش افزوده آنها اضافه شود.
 (۴) در محاسبه GNP به روش مخارج، مقدار تولید ناخالص ملی به قیمت عوامل به‌دست می‌آید.

۱۰۷- در صورتی که خالص درآمد عوامل تولید از خارج ۵۰، $GNP_f = ۳۹۰$ ، استهلاک سرمایه ۳۰، خالص مالیات‌های غیرمستقیم ۲۰ و پرداخت‌های انتقالی دولت به بنگاه‌ها صفر باشد، درآمد ملی چقدر خواهد بود؟

- (۱) $NI = ۳۳۰$ (۲) $NI = ۳۸۰$ (۳) $NI = ۳۵۰$ (۴) $NI = ۳۲۰$

۱۰۸- شاخص‌های قیمت مصرف‌کننده و تولیدکننده به ترتیب به روش و محاسبه می‌شوند.

- (۱) لاسپیرز، پاشه (۲) لاسپیرز، لاسپیرز (۳) پاشه، لاسپیرز (۴) پاشه، پاشه

۱۰۹- استفاده از کدام شاخص در تعدیل دستمزدها و پرداخت‌های اجتماعی ممکن است موجب افزایش بیش از حد دستمزد شود؟

- (۱) پاشه (۲) لاسپیرز (۳) مارشال - اجورث (۴) فیشر

۱۱۰- میزان افزایش قیمت‌ها در دو سال پیاپی برابر بوده است. به این معنی است که نرخ تورم در سال دوم:

- (۱) بیش از سال اول بوده است.
 (۲) برابر با سال اول بوده است.
 (۳) کمتر از سال اول بوده است.
 (۴) بستگی به میزان شاخص قیمت‌ها دارد.

۱۱۱- کدام گزینه نادرست می‌باشد؟

- (۱) در صورتی که نرخ تورم منفی شود، شاخص تعدیل‌کننده GNP از یک کوچک‌تر خواهد بود.
 (۲) هر آنچه به‌عنوان جبران خدمات عوامل تولید پرداخت می‌شود، در GNP منظور می‌گردد.
 (۳) پرداخت‌های انتقالی دولت اگرچه در GNP منظور نمی‌شود اما در درآمد شخصی محاسبه می‌شود.
 (۴) در صورتی که قیمت همه کالاها به یک نسبت تغییر کند، شاخص پاشه و لاسپیرز با هم برابر خواهند بود.

۱۱۲- کدام یک از شاخص‌های زیر حساس‌ترین هشداردهنده در مورد رکود و یا تورم آینده است؟

- (۱) شاخص قیمت مصرف‌کننده (۲) شاخص قیمت تولیدکننده
 (۳) شاخص تعدیل‌کننده GNP (۴) شاخص لاسپیرز

۱۱۳- اگر تورم با نرخ ثابتی رشد کند، ۸ سال طول می‌کشد تا شاخص قیمت‌ها از ۱۰۰ به ۲۰۰ افزایش یابد، رشد تورم به چه میزان خواهد بود؟

- (۱) ۸ (۲) ۶ (۳) ۹ (۴) ۱۲

۱۱۴- در صورتی که استهلاک صفر باشد، کدام گزینه صحیح است؟

- ۱) درآمد شخصی برابر است با درآمد ملی
- ۲) سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی نشده صفر است.
- ۳) تولید ناخالص ملی برابر است با تولید ناخالص داخلی
- ۴) اگر خالص درآمد عوامل تولید از خارج صفر باشد، درآمد ملی برابر است با تولید ناخالص داخلی منهای خالص مالیات‌های غیرمستقیم.

۱۱۵- کدام یک از گزینه‌های زیر نادرست می‌باشد؟

- ۱) شاخص لاسپیرز دارای تورش به سمت بالا و شاخص پاشه دارای تورش به سمت پایین است.
- ۲) افزایش ارزش افزوده معادل افزایش سود است.
- ۳) اگر نرخ تورم منفی باشد، درآمد ناخالص ملی حقیقی بیش از درآمد ناخالص ملی اسمی است.
- ۴) حق‌العمل خرید و فروش ملک در تولید ناخالص ملی محاسبه می‌شود.

پاسخنامه سؤالات چهارگزینه‌ای تألیفی فصل اول

۱- گزینه «۲»

☞ زیرا در این حالت برای حل مسأله کسری دولت باید استقراض کسری را جبران کند. بقیه موارد به تشدید کسری بودجه کمک می‌کنند و یا به صورت دیگری کسری را نشان می‌دهند.

۲- گزینه «۱»

☞ زیرا علت کاهش قیمت‌ها افزایش در تغییر موجودی انبار است که این امر نیز نشان از اضافه عرضه یا مازاد نشت‌ها نسبت به تزریق‌ها است. بیشتر بودن پس‌انداز به سرمایه‌گذاری هم همین مورد را نشان می‌دهد.

۳- گزینه «۴»

☞ زیرا بقیه گزینه‌ها روابط اتحادی هستند و همواره برقرار هستند، ولی گزینه ۴ یک رابطه تعادلی است و فقط در تعادل برقرار است.

۴- گزینه «۳»

☞ زیرا در تعادل این رابطه برقرار است و سایر موارد لزومی ندارد که در تعادل وجود داشته باشند.

۵- گزینه «۲»

☞ زیرا مثبت بودن تغییر در موجودی انبار نشان‌دهنده مازاد نشت‌ها است و قسمت دوم جواب یک رابطه اتحادی است و همواره برقرار است.

۶- گزینه «۱»

☞ با توجه به رابطه $(I-S) \uparrow = (G-T) \downarrow + (M-X) \uparrow$ برای اینکه طرف راست مثل طرف چپ افزایش یافته باشد باید عبارت $(I-S)$ افزایش یابد و این حالت زمانی اتفاق می‌افتد که با ثابت بودن سرمایه‌گذاری پس‌انداز کاهش یابد.

۷- گزینه «۳»

☞ با افزایش نرخ پس‌انداز مصرف کاهش می‌یابد و چون نشتی است باعث خارج شدن پول از جریان دایره‌وار درآمد می‌شود و در نتیجه درآمد ملی کم می‌شود و بنابراین واردات نیز کم می‌شود و مالیات چون تابع درآمد ملی است کم شده و کسری بودجه افزایش می‌یابد.

۸- گزینه «۴»

۹- گزینه «۴»

☞ هر دو مورد متغیر نشتی هستند، زیرا باعث خارج شدن پول از جریان دایره‌وار پول خواهند شد.

۱۰- گزینه «۳»

☞ با توجه به رابطه تعادلی نشت و تزریقات چون $S + NT > I + G$ پس برای رسیدن به تعادل بایستی $X > M$ باشد.

۱۱- گزینه «۱»

۱۲- گزینه «۲»

☞ تولید < تقاضا ← موجودی انبار افزایش می‌یابد.

۱۳- گزینه «۲»

☞ در مدل سه بخشی مخارج کل عبارت است از:

$$y^d = C + I + G$$

۱۴- گزینه «۲»

☞ در مدل چهار بخشی شرط تعادل از طرف تراوشات و تزریقات عبارت است از:

$$I + G + EX = S + NT + IM$$

۱۵- گزینه «۲»

☞ با توجه به اینکه افزایش ناخواسته در موجودی انبار نوعی سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود و در سرمایه‌گذاری کل محاسبه می‌شود باعث افزایش تولید ملی خواهد شد.

۱۶- گزینه «۱»

☞ با توجه به رابطه تعادلی نشت‌ها و تزریقات در مدل چهار بخشی داریم:

$$I + G + EX = S + NT + IM$$

و چون $I + G > S$ پس باید $M > X$ باشد تا تعادل برقرار باشد.

۱۷- گزینه «۴»

☞ در اقتصاد چنان‌چه $I_{up} = 0$ باشد تعادل برقرار خواهد بود.

۱۸- گزینه «۲»

☞ در حالت کلی به آن قسمت از تقاضای کل که سرمایه‌گذاری را شامل نمی‌شود، مخارج کل گویند. گزینه «۳» تقاضای کل را نشان می‌دهد و گزینه ۴ عرضه کل را نشان می‌دهد.

۱۹- گزینه «۲»

☞ با توجه به رابطه عدم تعادلی صورت سؤال نتیجه می‌شود که مازاد تزریق به نشت وجود دارد یعنی مخارج کل بیشتر از عرضه کل بوده و $C + I > Y$ صحیح است؛ زیرا تنها این رابطه مازاد مخارج کل به عرضه کل را نشان می‌دهد.

۲۰- گزینه «۳»

☞ تقاضای کل عبارت است از: $y = C + I_p + I_{up} + G$. به آن بخش از تقاضای کل که شامل $y^d = C + I + G$ است مخارج کل گویند.

۲۱- گزینه «۴»

☞ زمانی که عرضه کل بیشتر از تقاضای کل است در واقع موجودی انبار مثبت بوده و مازاد نشت‌ها نسبت به تزریق‌ها وجود دارد. در این حالت تولیدکنندگان تولید را کاهش خواهند داد.

۲۲- گزینه «۳»

☞ زیرا در تعادل اقتصاد سه بخشی داریم: $I + G = S + NT$ که با انتقال NT به سمت چپ رابطه گزینه «۳» به دست می‌آید.

۲۳- گزینه «۱»

☞ در این حالت عرضه کل از تقاضای کل کمتر بوده که موجودی انبار عملاً کاهش می‌یابد.

۲۴- گزینه «۱»

☞ اگر موازنه تجاری وجود داشته باشد در این حالت $X - M = 0$ بوده و می‌توان آن را از رابطه تعادلی حذف کرد پس رابطه تعادلی چهار بخشی به صورت $I + G = S + NT$ یا $I - S = G - NT$ در می‌آید.

۲۵- گزینه «۴»

☞ در این حالت نشت‌ها به اندازه ۱۰۰ میلیون ریال بیشتر از تزریق‌ها است و برای ایجاد تعادل باید تزریق‌ها ۱۰۰ میلیون ریال بیشتر از نشت‌ها باشد تا تعادل ایجاد شود.